

лин, особливо бобового компонента, відсоток якого залежав від факторів, що досліджували та температурного режиму і вологозабезпечення. Найбільші показники облистяності горошку посівного 49,2–50,0 % отримали за сівби вузькорядним способом через 3 рядки тритикале ярого з нормою висіву 60:50 %. У травосумішей за звичайного рядкового способу сівби з нормою висіву 60:50 % вона становила 48,7 % та зменшилася до 47,9 % за сівби компонентів 75:50 %. Тобто зміна просторового розміщення горошку посівного і тритикале ярого у травості за рахунок взаємної кооперації стимулювало ростові процеси при ефективному використанні поживних речовин з ґрунту, порівняно із сівбою в один рядок.

Ефективність використання мінеральних добрив у дозі $N_{45}P_{45}K_{45}$ збільшилася за сівби горошку посівного вузькорядним способом через 3

рядки тритикале ярого із співвідношенням компонентів 60:50 %, де забезпечили урожайність зеленої маси 30,2 т/га з виходом сухої речовини 6,54 т/га та сирого протеїну 1,20 т/га. Проте за сумісної сівби тритикале ярого з горошком посівним при співвідношенні компонентів 75:50 % урожайність зеленої маси зменшилася до 28,8 т/га, вихід сухої речовини був на рівні 6,23 т/га та сирий протеїн – 1,04 т/га. Забезпеченість кормової одиниці перетравним протеїном становила 171–185 г.

Таким чином, бінарні суміші тритикале ярого з горошком посівним найбільш ефективно використовують мінеральні добрива за співвідношення компонентів 60:50 %, порівняно із нормою висіву 75:50 % від одновидового посіву, забезпечуючи високі показники кормової продуктивності.

ВИДОВИЙ СКЛАД БУР'ЯНІВ У ПОСІВАХ ТРИТИКАЛЕ ЯРОГО В СХІДНІЙ ЧАСТИНІ ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ

WEED SPECIES COMPOSITION IN SPRING TRITICALE FIELDS IN THE EASTERN FOREST-STEPPE OF UKRAINE

Гутянський Р.А.¹, Зуза В.С.², Фесенко А.М.³, Панкова О.В.³, Безпалько В.В.³

Gutyansky R. A.¹, Zuza V.S.², Fesenko A.M.³, Pankova O.V.³, Bezpalko V.V.³

¹ Інститут рослинництва ім. В.Я. Юр'єва НААН

² Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва

³ Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

¹ Plant Production Institute named after V.Ya. Yuryev of NAAS

² V.V. Dokuchaev Kharkiv National Agrarian University

³ Petro Vasylenko Kharkiv National Technical University of Agriculture
e-mail: rammale@ukr.net

Определен видовой состав и доминирующая роль отдельных сорняков в посевах тритикале ярового, расположенных в восточной части Лесостепи Украины. Сорные растения были представлены 71 видом. К категории очень широко распространенных сорняков в посевах тритикале отнесены ранние яровые – лобода белая, чистец однолетний и поздние яровые – мышей сизый, плоскуха обыкновенная, щирца обыкновенная. К широко распространенным сорнякам отнесены ранние яровые – гречишка раскидистая, гречишка вьюнковая, поздний яровой – паслен черный, коренепаростков – осот розовый, березка полевая.

Species composition and the dominant role of certain weeds in spring triticales fields located in the Eastern Forest-Steppe of Ukraine were determined. Weeds were represented by 71 species. Early spring weeds such as *Chenopodium album* L., *Stachys annua* L. and late spring weeds such as *Setaria pumila* (Poir.) Schult., *Echinochloa crus-galli*, *Amaranthus retroflexus* L. were categorized as extremely widespread. Early spring weeds such as *Polygonum lapathifolium*, *Fallopia convolvulus*; late spring weeds such as *Solanum nigrum*; and soboliferous weeds such as *Cirsium arvense* L., *Convolvulus arvensis* L. were categorized as widespread weeds in triticales

Метою досліджень було визначити видовий склад та домінуючу роль окремих бур'янів у посівах тритикале ярого розміщених у східній частині Лісостепу України (Харківська область).

Необхідність цієї роботи обумовлена тим, що тритикале яре є досить новою та перспективною зерновою культурою для України. У зв'язку з цим виникає гостра потреба у встановленні закономірності формування сегетального компоненту в посівах культури, що має стати науковим підґрунтям ефективного, ресурсозбері-

гаючого і екологічно безпечного контролювання забур'яненості полів.

Обстеження посівів тритикале ярого проводили в 2011–2016 рр. у відповідності із запропонованою нами методикою, яка була апробована і впроваджена в багатьох господарствах Харківської та інших областей. Суть методики викладена в останній нашій науковій розробці «Гербологічний моніторинг полів сільськогосподарських підприємств, Харків, 2012 р.» (автори В.С. Зуза, Р.А. Гутянський). Домінуючими вважались ті

види бур'янів, маса яких перевищувала 10 % загальної маси всіх бур'янів, а субдомінуючими – відповідно 3–10 %.

Обстеження показали, що в посівах тритикале ярого бур'янові рослини були представлені 71 бур'яном та окремими польовими культурами (просо, гречка, соняшник, ріпак). Найбільше в посівах тритикале ярого виявлено падалиці соняшника, яка зустрічалась на 48 % обстежених полів.

За матеріалами основного обстеження до категорії дуже широко поширених бур'янів у посівах тритикале ярого увійшли два ярі ранні (лобода біла, чистець однорічний) та три ярі пізні (мишій сизий, плоскуха звичайна, щиреця звичайна) види. Лобода біла, чистець однорічний, мишій сизий, плоскуха звичайна і щиреця звичайна були присутні відповідно на 86, 82, 91, 80 і 82 % полів. Мишій сизий і плоскуха звичайна домінували відповідно на 25 і 9 %, а субдомінували – на 25 і 27 % полів. Щиреця звичайна, лобода біла і чистець однорічний домінували відповідно на 5, 14 і 5 %, а субдомінували – на 27, 16 і 18 % полів.

До категорії широко поширених бур'янів у посівах тритикале ярого увійшли два ярі ранні (гірчак розлогий, фалопія березковидна), один ярий пізній (паслін чорний) та два коренеп-

росткові (осот рожевий, березка польова) види. Гірчак розлогий, фалопія березковидна, паслін чорний, осот рожевий і березка польова зустрічались відповідно на 57, 68, 52, 68 і 70 % полів.

Помірно поширеними бур'янами (26–50 % зустрічання бур'яну в посівах тритикале ярого) були амброзія полинолиста, циклахена нетреболиста, спориш звичайний, куколиця біла, латук компасний, калачики занедбані, осот жовтий і молочай лозний.

До групи мало поширених бур'янів (1–25 % зустрічання бур'яну в посівах тритикале ярого) увійшли такі основні види: мишій зелений, вівсюг звичайний, осот колючий, жабрій звичайний, люцерна хмелевидна, осот городній, гірчиця польова, портулак городній, нетреба звичайна, лобода гібридна, щиреця жминдовидна, фіалка польова, злинка канадська, підмаренник чіпкий, скереда покрівельна, сокирки польові, ромашка непахуча, сухоребрик Лозеля, полинь звичайна, грицики звичайні, талабан польовий, щиреця біла, рутка лікарська, полинь гірка, синяк звичайний, будяк акантовидний, жовтозілля весняне, горошок волохатий, буркун жовтий, різак звичайний, льонок звичайний, кульбаба лікарська, подорожник великий, щавель кучерявий, резеда жовта, пирій повзучий, кислиця рогата.

ТРИТИКАЛЕ - ПОТЕНЦІАЛ ТА УПРАВЛІННЯ ЙОГО РЕАЛІЗАЦІЄЮ

TRITICALE - POTENTIAL AND MANAGEMENT OF ITS FULFILLMENT

Каленська С.М.

Kalenska S.M.

Національний університет біоресурсів і природокористування України

National University of Bioresources and Nature Management of Ukraine

e-mail: svitlana.kalenska@gmail.com

На протяжении 1988–2016 гг. проведены многочисленные полевые и лабораторные исследования особенностей формирования и реализации биологического потенциала продуктивности озимых и яровых форм тритикале по сравнению с другими зерновыми культурами при изменении элементов технологии выращивания и условий окружающей среды. Установлены преимущества тритикале, особенно озимых форм, в критических регионах выращивания. Физиологично-активные вещества – препараты антистрессового действия усиливают защитные функции растений и являются перспективным направлением в повышении устойчивости посевов к неблагоприятным факторам среды. Адаптивные технологии выращивания тритикале способствуют реализации биологического потенциала и являются экономически и энергетически обоснованными.

Over the period of 1988–2016, numerous field and laboratory studies on peculiarities of formation and fulfillment of the biological potential of performance of winter and spring forms of triticale in comparison with other cereals were conducted against changing cultivation technology components and environmental conditions. Advantages of triticale, especially winter forms, were demonstrated in critical cultivation regions. Physiologically active substances - antistress agents - enhance protective functions of plants and are a promising trend to increase resistance of crops to unfavorable environmental factors. Adaptive technologies of triticale cultivation contribute to fulfillment of biological potential and are economically and energetically grounded.

В світі нині виробляється більше 17 млн тон зерна тритикале. Найбільше зерна тритикале виробляється в Польщі, Німеччині, Франції та Білорусі. Значними темпами відбувається зростання виробництва зерна тритикале в Китаї, Угорщині, Іспанії, Австрії, Чехії та Швеції.

Значне різноманіття ґрунтових та погодних

умов в Україні обумовлюють зростання зацікавленості до тритикале – культури великих можливостей, культури майбутнього, культури універсального використання – для виробництва продуктів харчування, кормів, біопалива. Значна перспектива у культури за виробництва органічної продукції.